

DR. IVAN LAH:

J. J. ROUSSEAU KOT ČLOVEK IN PEDAGOG. (KONEC.)

Rousseaujevi nazori pomenijo v tedanji vzgoji popoln preobrat. Racionalistična filozofija one dobe je prišla do zaključka, da je človek navaden stroj, ki dela vse po svoji naravni sestavi. Ako je človeška duša po Lockejevem nazoru ob rojstvu tabula rasa — potem postane iz nje to, kar nanjo napišemo. Ako je človeška duša tabula rasa — potem se dajo vsi otroci vzgajati na en način in se jih more mehanično zdresirati. In tedanja šola je precej verovala v vsegamogočnost vzgoje in je vzgajala otroke prav na tak način, kakor da dela stroje. Rousseau pa je v otroku odkril človeka, pokazal je, da ima vsak otrok nekaj svojega in da ga je po tem treba vzgajati. Poznanje otroške narave je zanj prvi pogoj vsake prave vzgoje. Zato se vzgaja Emil popolnoma po svoji naravi. Celo delo „Emil“ se mi zdi, da je sestavljeno na prvem stavku prve knjige, s katerim se delo začne: „Vse je dobro, kakor je prišlo iz stvarnikovih rok, vse se skazi v človeških rokah.“ Iz tega stavka moremo sklepati vse. Ako je vse dobro, kakor je, in če človek vse skazi — potem je vsaka vzgoja odveč. In vendar je knjiga, ki se začne s tem paradoksom imela tak vpliv na reformo vzgoje. Toda to ni edini paradokson. Našteli bi jih lahko še mnogo. Ker je vse po naravi dobro — skrbi Rousseau za to, da Emila ne skaze ljudje — zato živi sam. Uči se do 23. leta, ker se uči vselej, kadar sam hoče. Po 23. letu dobi učitelja-prijatelja, ki gre z njim na potovanje. Potem se oženi s Sofijo, ki ima posebno žensko vzgojo.

Emil je velika knjiga v petih delih. Ima vse dobre in slabe strani svojega mojstra. In zato je bil njegov vpliv tako blagodejen. „Emil“ je več, nego knjiga o vzgoji, kakor je bil Rousseau več nego vzgojitelj. Rousseau sam je o svojem delu mislil na videz zelo skromno. Napisal mu je predgovor, v katerem pravi:

To zbirko misli iz skušenj, brez reda in skoraj brez zveze, sem začel pisati, da bi se izkazal hvaležnega dobri materi,¹ ki je sposobna misliti. S početka sem mislil napisati le zapiske na nekoliko straneh; toda snov me je nesla s seboj proti moji volji in ti zapiski so postali počasi cela knjiga, obširnejša, nego zahteva vsebina, in vendar manjša, nego zahteva snov, ki jo obravnava. Dolgo sem premišljal, ali naj jo izdam, in pri delu sem pogosto čutil, da kdor je napisal nekoliko brošur, še ni zmožen napisati cel spis. Zastonj sem skušal svoje zapiske izpopolniti, zato sem smatral za svojo dolžnost, da jih izdam, kakor so; mislil sem, da je mnogo lažje na tem, da obrnem pozornost občinstva na ta predmet in tudi — če bi bile moje misli slabe —, vendar ni izguba časa, ako moje delo koga vzpodbudi k boljšim mislim. Mož, ki pošilja te liste iz svojega zatišja v javnost, brez hvalopevcev, brez stranke, ki bi jih branila, brez vednosti, kaj se o njih misli, ali kaj se govori, se ne potrebuje bati, da bo javnost, ako se sam moti, sprejela njegove napake brez premisleka.

Povem le malo o važnosti dobre vzgoje: ne bom dolgo dokazoval, da je sedanja vzgoja slaba: tisoč drugih mož je to učilo pred menoj in nerad polnim knjigo s stvarmi, ki jih ve celi svet. Omenjam le, da že od davnih časov vlada nevolja proti uvedeni metodi in vendar nihče ne pomisli na to, da bi predlagal boljšo metodo. Literatura in veda našega stoletja bolj podirati nego staviti. Presoja se z učiteljskim tonom; toda kdor hoče predlagati, mora vzeti drug ton, ki manj ugaja filozofski nadutosti. Vkljub vsemu velikemu številu spisov, ki imajo baje za namen javni blagor, leži vendar umetnost, ki se je tika prvi iz vseh blagrov, umetnost vzgojiti človeka — pozabljena. Moj predmet je bil nov po Lockeovi knjigi in se bojim, da bo nov tudi po — moji knjigi.

Ne poznamo otroške naravnosti in čim dalje gremo v nepravih nazorih, ki jim imamo o njih, tem bolj se motimo. Najpametnejši zanemarljajo to, kar je za človeka važno, in ne premišljajo o tem, kaj more (otrok) razumeti. Vedno iščejo v otroku moža in ne preudarijo, kaj je otrok, predno postane mož. To je študij, ki sem se mu največ posvetil, da bi iz mojega opazovanja vsak imel dobiček, tudi če bi bila moja metoda fantastična in neprava. Morebiti nimam zelo napačne pojme o tem, kaj naj dela vzgojitelj; toda mislim, da sem zelo dobro opazoval predmet, na katerega moramo vplivati. Začnite torej boljše proučevati svoje gojence, ker jih doslej gotovo ne poznate. Ako čitate mojo knjigo s tega stališča, je ne

¹ Dobra mati je gospa Dupinova, pri kateri je bil Rousseau kot tajnik. Bila je krasna, ljubezniva in duhovita. Njen mož pa je bil razuzdanec, ki je bil zaradi svojih surovosti pregnan na otok Bourbon. V svoji zapuščenosti je našla nesrečna gospa edinega prijatelja v Rousseauju. To prijateljstvo je ostalo čisto. Rousseau je gospej Dupine pogosto govoril o posledicah slabe vzgoje in ona ga je prosila, naj svoje nazore napiše.

bodete čitali brez uspeha. — Najbolj bo motil čitatelja t. zv. sestavni del, ki pa ni nič drugega, kakor naravno postopanje. Ta del bodo gotovo najbolj napadali in morebiti po pravici. Mislilo se bo, da moje delo ni razprava o vzgoji, ampak fantazija sanjača. Kaj storiti? Ne pišem po mislih drugih, ampak po svojih. Ne vidim tako, kakor drugi ljudje; to se mi je že dolgo očitalo. Toda ali si morem dati druge oči, ali morem v sebi zbuditi drugačne misli? Nikakor ne. Edino, kar morem, je, da ne smatram svojo sodbo za odločilno, da se nimam za bolj modrega, nego so vsi drugi ljudje, in če ne morem svoje prepričanje izpremeniti, mu vendar — ne zaupam. To je vse, kar morem storiti in to tudi storim. Ako včasih govorim z gotovostjo in odločnostjo, se ne godi to zato, da bi čitatelja varal; govorim le tako, kakor mislim. Zakaj bi govoril na dvomljiv način o tem, o čemer sam ne dvomim? Pripovedujem vestno to, kar se godi v mojem duhu. — S tem da izražam svobodno svoje mnenje, nečem, da bi bilo nezmotljivo; nasprotno prilagam vedno svoje razloge, da bi jih čitatelj premislil in me po njih presojal; dasi nečem trdovratno braniti svojih misli, vendar smatram za svojo dolžnost, da jih izdam; kajti točke, v katerih z drugimi ne soglašam, niso brez važnosti. To so načela, pri katerih gre za to, da se spozna, ali so prava ali ne, načela, ki tvorijo ali srečo ali nesrečo človeškega rodu.

„Predlagaj to, kar je mogoče,“ se mi ponavlja neprestano. To je tako, kakor da bi se mi reklo: Predlagaj, da naj se dela to, kar se dela — ali pa vsaj: predlagaj nekaj dobrega, kar se da združiti s sedanjim zlom. — Tak predlog je v gotovem slučaju bolj fantastičen nego moj predlog; ali pri taki zmesi, se to, kar je dobro, izpridi, in kar je slabo, se ne izboljša. Rajši sledim stalni metodi, nego da bi se lotil dobre le na pol, bilo bi manj spora v človeku; ne more namreč iti na dve nasprotni strani. Očetje, matere, doseči se da to, kar hočete doseči, ali naj vzamem na svojo odgovornost, da je vaša volja trdna?

Pri vsakem predlogu je treba misliti na dve stvari: na absolutno vrednost predloga in na možnost, da se uresniči. V prvem slučaju zado- stuje, da je predlog dopusten in praktičen sam po sebi, ako je to, kar ima dobrega, v bistvu stvari; tu n. pr. ali je predlagana vzgoja za človeka ugodna in človeškemu srcu primerna. — V drugem slučaju pa je stvar odvisna od razmer in od posebnih okoliščin, od razmer, ki so slučajne in ne nujne ter se morejo izpreminjati brez konca. Tako more biti taka vzgoja praktična v Švici in ne v Franciji, ena je primerna za meščanski stan, druga za plemstvo. Večja ali manjša možnost, da se ta ali ona vzgoja uresniči, je odvisna od tisoč okoliščin, ki jih ni mogoče drugače določiti, kakor s pomočjo one metode primerne za to ali ono deželo, za ta ali oni stan. Ker pa vsaka taka posebna vporaba ne spada k bistvu mojega predmeta, ne spada tudi k mojemu planu. S tem se bodo lahko

pečali drugi, ako se bodo hoteli, vsak z ozirom na deželo ali na kak slučaj. Meni zadostuje, da se more povsod, kjer se bodo ljudje posvetovali v korist sebe in bližnjega, izvesti to, kar predlagam. Ako tega namena ne dosežem, bi bilo krivično, zahtevati od mene kaj več; saj le to obljubljam.

Tudi v tem predgovoru vidimo Rousseauja kot človeka in pedagoga, skrita sila, ki leži v njegovih besedah nas sili, da sprejemamo njegove besede in nazore prav zato, ker jih nam ne vsiljujejo. Zato bodo še pozni rodovi gledali nanj in ga bodo ljubili.

J. ČERNÝ — K. PŘIBIL.

NARODNA PEDAGOGIKA.

(DALJE.)

Narodna pedagogika mora računati z zdravstvom in higijeno kot s svojimi glavnimi sredstvi. In že sedaj smo prepričani, da se naobrazba vzgojiteljev mora v bodočnosti znatno pomnožiti z zdravstvenimi in higijenskimi nauki, da bi oba stanova: zdravniki in učitelji mogli združeno izvrševati svojo nalogo, da bi vzajemno podpirala in v slučaju potrebe drug drugega zastopala in zamenjavala.

Da bi naobrazba za učitelje nekoliko dalje trajala, to bi samo koristilo namenu in učiteljskemu stanu.

Četudi se bode zdelo to neliberalno, nas vendar ni strah trditi, da bode zelo koristno, če bode vpliv zdravnikov in učiteljev (ali sploh vzgojiteljev) smel bolj zasegati v zasebno življenje oženjenih in neoženjenih in obitelji, da dobi ljudstvo svetovalce in branitelje. Celo tej trditvi se ne izogibamo, da bode koristilo zdravju ljudi in naroda, ako se omeji absolutna „svoboda“ mnogih poedincev, ki s svojim „zdravstvenim“ stanjem, s svojo telesno ali životno dispozicijo (tuberkuloza, sifilis, duševno obteženje, alkoholizem, prostitucija, spolna perverznost i. t. d.) nevarni zdravju in nramnosti ljudi in bodočih generacij. Treba bode poskrbeti, da se spolni izbor v zakonske namene postavi pod nadzorstvo zdravnikov in da se na njih predlog zabrani temeljem zakonov biologično sumljivo razplodovanje

Nad telesnim zdravjem poedincev in rodbin mora bdeti zdravstvena in vzgojiteljska oblast. Higijena stanovanj in poklica, ki preti zdravju, higijena naših nagonov sploh, zabranjevanje vsakršne netreznosti in nesmiselnega uživanja, kult treznosti (abstinentstvo), negovanje telesa s primernim delom, telovadbo, sportom in igra, organizacija naroda s tem namenom — vse to zahteva naše priznanje in vzprejem v sistem sredstev za narodno vzgojo; vse to zahteva direktno, da se poveri siste-

matično izvajanje teh principov poklicanim znanecem iz zdravniških in vzgojiteljskih krogov.

Toda niti skrb vzgojiteljev in zdravnikov ne zadostuje povsod. Treba je obrambnih in zavarovalnih institucij, zakonov, da bi mogli tudi drugi činitelji delovati za obrambo mnogih članov narodne družbe. Navajam delodajalce delavstva, sodnike, ljudomile in njih organizacijo, ki more pomagati bližnjim, potrebnim pomoči in obrambe. Obramba mater in njih zavarovanje proti oviram njih materinske vzgojne svrhe, obramba dojenčkov, osiguranje rodbinske vzgoje in obramba telesno pohabljene mladine in pokvarjene in zapuščene dece — vse to označuje jasno dolžnosti, katerim se ni mogoče izogibati, ne samo iz humanitarnih vzrokov, ampak tudi vsled narodnih in gospodarskih pričin. Vse, kar pomaga izpolnjevati te dolžnosti, spada k sredstvom narodne vzgoje.

K skrbi za zdravje, moč in številnost se ima družiti tudi skrb za duševne zmožnosti in za naobraženost naroda. Ne gre le za to, da bi se le nekatere poedince v narodu obskrbilo z znanjem, ki bi potem mislili za druge in jih vedno vodili in čuvali in navajali tudi v malenkostih, kako ravnati. Tudi vsak — i najposlednji poedinec mora biti zmožen sam misliti, sam se odločevati, sam si svetovati in si iskati pripomočkov in sredstev za življenje. Vsak si ima z lastno duševno silo prisvojiti določeno znanje in prepričanje in tako postati doleten, samostalen in aktiven.

V ta namen se mora mobilizirati vse, kar more služiti v naobrazbo ljudstva. To so predvsem raznovrstne šole, prilagojene praktičnim potrebam ljudstva, vsem stanovom in poklicem ne samo po svoji vnanji organizaciji, ampak tudi po notranji uredbi v kolikor se tiče učne osnove in obsega učiva v razmerju z znanstvenimi pridobitvami. Znanstvene pridobitve kot učna snov ne smejo imeti samo splošne veljave, ampak se morajo kombinirati z znanstvenimi pridobitvami študija v vseh narodnih odnosajih, da bi se mogli, prilagojeni i tem ozirom, tem intenzivneje izkoriščati specialno za vzgojo z narodnim beležjem. Tako se da učna tvarina urediti v vseh nižjih in višjih šolah, splošnih in strokovnih. Prepričani smo, da se da potom izbora snovi za vajo vsem učnim predmetom nadeti specifično narodno lice, če se bomo ozirali na narodno kulturno in občno zgodovino, na narodni značaj jezika, na njega literaturo in literarna dela, na narodno delavnost in zaslugo v raznih znanstvenih in tehniških strokah, na narodno psihologijo, na narodno umetnost, na narodne šege in navade, na narodno filozofijo, narodno pravo, na narodno karakterologijo itd. — izkratka, če bodemo skušali splošne pridobitve naobraženosti prilagojevati kulturnim prvinam in pridobitvam svojega lastnega naroda. V tej uredbi in v samem pouku ni treba nič presenetljivega ali nasilnega

— zakaj potem bi se samo oddaljili od prirodnosti. Mnogim se vse to dozdeva samo kot problem, a to je ravno zelo ploden problem za asimilacijo obče kulture v prid narodni kulturi. Samo pristopimo že enkrat aktivno k rešitvi tega problema.

Praktična rešitev tega problema ni pretežka. Treba je samo **nekoliko tendenciozno premišljevat** o tem, kako bi mogli postaviti učno delo vsakega predmeta v službo narodne vzgoje.

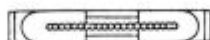
Skoro vsak pouk more uporabiti sredstva, ki imajo namen vplivati na čuvstvo, razum in voljo s stanovito svrho, za katero vedoma stremimo. Predpolagamo seveda, da učitelji ne skušajo spoznati samo svojih otrok, ampak tudi življenje njih rodbin v domači hiši in izven nje, spoznati tudi vse naravne in družbene odnošaje in zveze svojega poprišča. To spoznanje daje učitelju sliko življenja, katero ima negovati in izpopolnjevati. V tem življenju ljudstva tičijo tudi zajmi, ali vsaj njih razsodki naših učencev in tam mora začeti učiteljsko delovanje. Duh ljudstva in skupnost njega životnih zajmov, ki je izjava njegovih bioloških, fizioloških socioloških sestavin, je za učitelja zelo važen predmet, je pravzaprav izhodišče njegove metodične vzgoje.

Ta duh v smislu narodne vzgoje je že davno predmet pozornosti naših psihologov, pesnikov, umetnikov, pisateljev. Na pr. od Nemčeve, Erbena, Čelakovskega, Bartoša, Manesa, Alša, Holečka in dr. bi se mogli naučiti če ne opazovati, vsaj ocenjevati vsebino duha našega ljudstva in izvajati iz tega dolžnost, se ž njim pečati že iz pedagoških vzrokov.

Recimo takoj, da se svrha pouka v tem oziru ne da izčrpati s snovjo nikakršnega nazornega nauka v prvih šolskih letih, ampak da se mora po njej stremiti v vsem pouku skozi vsa leta narodne šole. Seveda največ nagibov v to imamo koncentriranih v **učnem jeziku**: v čitanju in njega razlagi, v navodilu h koristnemu čitanju, v slovniskem in spisnem pouku, če smo zmožni uklanjati suhoparnost in dolgčas iz teh predmetov. Vsa snov tega pouka se mora tikati življa učencev in njih rodbin, materialnih in duševnih zajmov, specialno gospodarskih, socialnih, etičnih in estetičnih, ki napolnjujejo duha ljudstva. S to tendenco moramo izboljševati naše čitanke; za učitelja pa bi se naj sestavile k čitankam pomožne ročne knjige, v katerih bi stale vse potrebne razlage in mnogo podrobnosti za vzpodbujanje in za dopolnitev učiteljevega znanja. Zakladi naše narodne književnosti ne smejo ostati neizčrpani in neizkoriščani za smoter pouka v narodnem duhu. Sedanje čitanke dokazujejo, da je led že razbit, a popolnoma nas vendar ne zadovoljujejo. Svobodniša uporaba boljšega materiala za vajo v slovnici in v slogi tudi kaže na lepša pota iz dosedanje puščave. Doslej se mladina ni mogla naučiti ljubiti rodnega jezika v šolski

slovniški in spisni dresuri, in vendar je tudi to svrha teh predmetov. Čitanke in jezikovne vadnice se začenjajo torej reformirati pod tlakom narodno-psiholoških spoznanj. To je zdrav preobrat, kateremu je podložen tudi dosedanji nazor o smotru in metodi jezikovnega pouka. Z izborom snovi iz narodnega literarnega zaklada iz ljudske in umetniške zaloge se osvežuje učenje in se budi ljubav do jezika. Takšna snov more postati ne samo izvor za stvarni pouk, ampak tudi za umetniško trebljenje in umetniški užitek.

(Konec prih.)

G. KERSCHENSTEINER — PAV. FLERÈ:

ŠOLSTVO V MÜNCHNU.

(DALJE.)

Kako delajo učenci v teh laboratorijih, je podal Kerschensteiner primer v svojem govoru na Pastalozzijevi slavnosti dne 12. januarja 1908 v Zürichu: Razred ima 48 učencev. Te razdelim v 24 skupin po dva, ali 16 skupin po tri, ali pa 12 skupin po štiri, kakršne vrste je pač naloga, ali število aparatov, ki so na razpolago. Vsaka skupina ima svojo nalogo. Prvi učenec prevzame opazovanje, drugi kontrolira prvega. Tretji računi in konstruira, četrti kontrolira tretjega. Ko je končana ena opazovalna vrsta, se uloge menjajo. Če je treba kaj zidati, kaj napraviti, prevzame delo najprej oni, ki je najbolj pripraven. Ko so uloge po primernih variacijah nalogine konstante menjali, primerjajo dobljene rezultate, in se vse pogovori, če so viri pogrškov preveliki in slednjič se posname sredstvo. Pri važnejših nalogah se vzame sredstvo lahko tudi iz raziskovalnih zaključkov več skupin, pri čemur kaže končni zaključek vedno bolj značaj skupnega dela in se vedno bolj pokaže zavedanje osebne odgovornosti na rezultatu. Pri tem je izključeno, da bi kdo delal za sé iz egoističnih motivov. Pridružiti se mora skupini, mora pomagati ter mora biti pripravljen, da pouči slabšega, in doživi čut skupne zadovoljnosti kakor tudi skupne prevare.

Konec vsega prirodoznanstva tvori v 8. razredu nauk o zdravju. Praktična fizikalčna dela dečkov so kvantitativna dela, predvsem merjenje in tehtanje, praktična kemična dela pa ponajveč kvalitativna, ki naj tvorijo temelj, da se lahko posvete učenci v sledeči obligatni nadaljevalni šoli življenjeslovju in praktični tehnologiji. V deklških razredih prevzame pouk v fiziki in kemiji obliko gospodinjskega pouka na ta način, da uvajajo učiteljice pri tedensko osemurnem pouku, od katerih služijo štiri ure teoretičnemu poučevanju, in štiri praktičnemu delu v šolski kuhinji, de-

klice v fizikalčne in kemične pojme, na katerih temelje razumna hranitev, stanovanje in oblačenje. Iz tega je razvidno, da se tudi v 8. razredu krepko ozira na najvišji smoter vse vzgoje.

Pri zgoraj omenjenem predavanju je dejal o načinu tega pouka Kerschensteiner: Podobno (kakor pri dečkih v laboratoriju) je urejen tudi pouk v šolskih kuhinjah za deklice, kjer dela po šest in šest deklic z gotovo nalogo, ki se menjavajo ciklično od tedna do tedna, pri istem ognjišču.

Še pred kratkim so se našli šolniki, ki niso hoteli nič vedeti o laboratorijih, delavnicah in šolskih kuhinjah v ljudski šoli. Kdor pa stoji danes še ob strani, bi se izpreobrnil, če bi se mogel odločiti, da bi prisostvoval lahko dalje časa takemu pouku, ki je organiziran po višjih težnjah in ni le nekako prislinjen šolskemu organizmu, ampak raste organsko iz njega, pa bi navadil opazovati njegov blagoslov na učiteljih in učencih. Ne glede na to, da je najnaravnejše in najpreprostejše sredstvo, da se izogne toliko obtoženemu preobkladanju s snovjo, izvablja tudi cele vrste gojencev ono prepotrebno veselje do dela in delovanja, ki ga skuša pri tolikih pogostokrat zastoj vzbuditi teoretični pouk. Splošno potrjen prikaz na münchenskih šolah je, da odpro mnogi učenci in učenke, ki so bili prvih sedem let indolentni in se jih je imelo za nenadarjene, tedaj, ko se jih je postavilo v delavnicah, laboratorijih in šolskih kuhinjah pred praktične naloge, svoje duše in pokažejo sile, ki jih ni slutil v njih noben učitelj. In to se psihološko prav lahko razlaga. Po mojem prepričanju ni dvomiti, da se obračamo v naših ljudskih šolah veliko prezgodaj na abstraktno logično mišljenje, še predno se je vzbudila zato potreba v duši naših gojencev. Zato pa se ne smemo čuditi, če so potem taki gojenci brez zanimanja za naše refleksije; vzbude pa se takoj, kjer jim pripravimo tla, da se gibljejo lahko v nazornem mišljenju.

Ureditev prirodoznanskih laboratorijev bo seveda našla zato počasi vstop, ker je združena z bistveno večjimi stroški.

Kaj pa pomenijo celo zvišani stroški nasproti neprecenljivi vzgojni vrednosti, ki je v tako urejenem pouku? Kolikor hujši bo konkurenčni boj narodov, toliko važnejše bo tudi za posamezen narod, da se ne nauče njegovi udje le dela, ampak da se navadijo delati samostojno, in da ne vedo le najpotrebnejše, ampak da najpotrebnejše tudi znajo. Znati in samostojno delati pa se ne navadijo le z ustnim poukom. Zato je zgodnja praktična vaja edina pot. Je pa tudi edina pot do prave izobrazbe. Nobeno učno polje pa ni v naših splošnih šolah primernejše, da odpre pot pridobitve izobrazbe kot prirodoznanstveni pouk, ki ima pa še kakor nobeden to prednost, da se za njegove snovi večina učencev živo zanima že kar skraja. S tem, da odpremo prirodoznanskemu pouku vrata na ta način, mu damo moč, da si razvije svojstva, ki jih nima nobeden ostalih učnih

predmetov, svojstva, ki se dvigajo izključno iz načina, kako se znanje pridobiva. Učencu ne dajemo na pot le znanja, ki jih prej ali slej vendarle spet pozabi, če ga ne sili njegov poklic, da jih rabi, razširja in pogloblja. Na ta način mu ustvarjamo drugo kulturno posest, gotov način in gotovo samostojnost v mišljenju in delanju. Naučimo ga, da skrbno predela podan opazovalni material, da preskuša pojave v človeškem življenju in v naravi, da prevdarja in je oprezen v sodbah in sklepih. V njem vzgojujemo imenitno čednost, čednost objektivnosti, ki je enako vredna v intelektualnem in v moralnem življenju, brez katere si ne moremo misliti najvišje človeške čednosti, pravičnosti.

O razmerju učnih strok med seboj, kakršno je po sedanjem učnem načrtu, ki je dobil vzlic vsem sovražnostim v avgustu 1911. odobrenje državnega ministrstva, daje pojasnilo najboljše naslednji pregled o posameznih učnih predmetih in njim določenih učnih urah.

Učni načrt za münchenske delavniške šole.

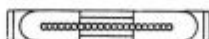
Učni predmeti	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.	
	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.	Dč.	Dkl.
1. Verouk:	2	2	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2	2
2. Jezikovni pouk:																
a) Govorne vaje	a)	$3\frac{1}{2}$	a)	$3\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Slovnica	b)	$7\frac{1}{2}$	b)	$7\frac{1}{2}$	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
c) Čitanje	c)	$11\frac{1}{2}$	c)	"	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2
č) Spisje	č)	$4\frac{1}{2}$	č)	$4\frac{1}{2}$	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2
d) Pravopisje	d)	"	d)	"	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	—	—
3. Strokovni pouk:																
a) Nazorni nauk	4	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Domovinoznanstvo	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Zemljeznanstvo	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	1	1
č) Zgodovina	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	1
d) Prirodoznanstvo	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	5	3	6	5*
4. Računstvo in oblikoslovje	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4
5. Ročnosti:																
a) Lepopisje	—	—	$4\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Risanje	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2	3	2	4	2
c) Petje	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
č) Telovadba	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
d) Ročno delo	—	2	—	2	—	3	—	3	—	3	—	3	—	4	4	4
e) Kuhanje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	21	23	23	25	26	27	26	27	29	29	30	30	30	30	32	30

* Od tega 3 ure gospodinjstva.

Kakor se je vdinjal delavniški pouk v laboratorijih za fiziko in kemijo, šolsko-kuhinjski pouk izobrazbi volje, tako se je izobrazil pouk v risanju in pouk v petju v zadnjih letih poleg drugih namenov predvsem v smeri umetniške vzgoje. Poleg obligatnega pouka v petju in risanju je zato vpeljan tudi še fakultativen.

Jeseni 1906. se je ustanovila centralna risarska šola za posebno nadarjene otroke od 7.—14. leta. V letu 1912. jo je obiskovalo tedensko po štiri ure 25 dečkov in deklic.

Že pred 80 leti je bila organizirana centralna pevska šola; njen prvi vodja je bil Franc Lachner. Obiskujejo jo lahko vsi otroci, ki so došli 10. leto in vadi tudi po štiri ure na teden umetno petje. V letu 1912. jo je obiskovalo okroglo 1600 otrok v 32 razredih, ki so razdeljeni po vsem mestu. Pri tem ko je predpisan za vzprejem v centralno risarsko šolo izpit, tega ni za vstop v centralno pevsko šolo. (Dalje prih.)

ANTON KOSI:

UČITELJEVA PRILJUBLJENOST PRI ŠOLSKI MLADINI.

Razrednik šestega razreda šestrazredne ljudske šole v Središču na Štajerskem se je hotel prepričati, jeli in v koliki meri je pri učencih (oz. učenkah) svojega razreda priljubljen. Zato je naredil ta-le zanimiv poizkus:

Razdelil je med 37 navzočih otrok enako število povsem enakih praznih listkov; potem jim je naročil, naj napiše na ta listek vsak kratek, a resničen in odkritosrčen odgovor na eno sledečih dveh vprašanj, in sicer: 1. Jeli svojega učitelja maram in ako da, zakaj? 2. Zakaj svojega učitelja ne maram?

Da bi se upal vsak otrok napisati na listek popolno in čisto resnico, povedal je razrednik otrokom, preden so začeli nalogo pisati, sledeče:

1. Na nobenem listu naj ne stoji ime oddajatelja. 2. Vsak otrok naj pisavo kolikor le mogoče izpremeni (popači), da nikdo ne bo mogel spoznati pisca. 3. Popisanih listkov ne dobim v roke jaz (t. j. učitelj), marveč eden vaših součencev, ki bo vaše odgovore prečital glasno pred vsem razredom. 4. Ko dotični učenec odgovore prečita, se listki takoj uničijo.

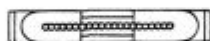
Ko je imel že vsak otrok svoj listek pred seboj, zapusti učitelj za deset minut razred, in ko pride nazaj, pobere deček popisane in dvakrat zganene listke. Učitelj sede v zadnjo, prazno klop, učenec pri mizi čita listke, učitelj pa zabeležuje.

Uspeh: Jaz svojega učitelja maram, ker vse lepo razložijo tako, da more njihove nauke tudi slab učenec razumeti, tudi zato jih imam rad, ker vpletejo v pouk večkrat kako šalo, da se lahko smejemo. (V tem smislu sta se izjavila 2 otroka.)

Jaz svojega učitelja maram: ker so dobri (1); ker mnogo ne skušajo (1); ker so dobri in ne tepejo (8); ker ne dajejo pretežkih nalog (1); ker niso tako strogi, kakor drugi učitelji (1); ker ne vpijejo na nas, če česar ne znamo (2); ker so dobri in prijazni (2); ker se pri njih mnogo koristnega naučimo (2); ker mi dovolijo večkrat, da smem v šolskem vrtu delati (značilno!) (1); ker so zelo potrpežljivi (2); ker se pri njih dobro računati učimo (1); ker skrbijo za red in snago (1).

Jaz svojega učitelja ne maram: ker dajejo pretežke naloge (1); ker me večkrat kregajo (1); ker me vselej takrat pokličejo, kadar ne znam (1); ker nam dajo preveč za učiti (2); ker me večkrat opominjajo (1); ker me sovražijo (1); ker se z mene včasih norca delajo (2); ker oni le otroke bogatih staršev marajo, otrok siromakov pa ne.¹

Od 36 oddanih „glasov“ (en listek je bil oddan prazen) jih je bilo torej 26 za učitelja ugodnih, 10 pa neugodnih.

† JANEZ KOPRIVNIK.²

Dne 9. decembra m. l. nam je nemila smrt ugrabila zvestega prijatelja, najstarejšega podpornika in sotrudnika „Popotnikovega“, šolskega svetnika Janeza Koprivnika, vpokojenega profesorja na c. kr. učiteljišču v Mariboru. Porodil se je Koprivnik dne 4. decembra 1849. l. pri Sv. Jungerti na Pohorju. Šolal se je na c. kr. okrožni glavni šoli v Celju, na c. kr. nižji realki istotam in na c. kr. učiteljišču v Mariboru ter dostal

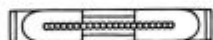
¹ K tej sodbi otrokovi majhno opombo: Pred nekoliko meseci je očital neki „šolski prijatelj“ učiteljstvu središke šole, kjer se je omenjeni poizkus naredil, javno v nekem zelo razširjenem političnem listu, da morajo na tem zavodu otroci ubožnih staršev, samo iz tega vzroka, ker imajo revnejšo obleko. 2—3 leta v enem razredu sedeti. Ta očitek pa je dotični list že takoj v prihodnji številki kot neutemeljeno prostovoljno preklcal in tako je bilo tudi prav, zakaj dokazano je, da središka šola uprav otroke boljših staršev z resnim strahovanjem in z vso vztrajnostjo navaja k temu, kar morebiti domača hiša pri njih opušča, namreč k pokorščini in samozatajevanju, skratka k zavesti življenja v organizmu človeštva... Otrok, ki je v zgoraj omenjenem smislu oddal o učitelju „svojo“ sodbo, je gotovo doma kaj slišal o dotičnem časniskem napadu, oz. je dotični dopis morda celo sam čital.

² Po naključbi zakasnelo. Uredn.

tukaj l. 1873. zrelostni izpit. 1875. l. je položil v Gradcu izpit učne usposobljenosti na ljudskih šolah, pet let pozneje pa mu je prisodila izpraševalna komisija za ljudske in meščanske šole v Gradcu usposobljenost za poučevanje na meščanskih šolah in sicer za naravoslovno-matematično skupino.

Prvo službo je opravljal Koprivnik kot suplent na deželni sadjerejski in vinarski šoli v Mariboru in je potem nekaj časa nadomestoval obolelega nadučitelja v Studenicah pri Poličanah. S pričetkom šolskega leta 1874./5. je bil imenovan za prov. podučitelja na mestni deški šoli v Mariboru, opravljal pa je službo tukaj le kratko časa; kajti že meseca novembra 1874. l. je bil vsled naredbe ces. kr. šolskega sveta štajerskega pozvan na c. kr. učiteljišče z naslovom prov. vadm. podučitelja. Z naredbo ministrstva z 21. januarja 1877, št. 21.123 je bil potrjen za defin. vadm. podučitelja, z ministrsko naredbo z dne 21. decembra 1880 je bil imenovan za definitivnega vadniškega, z naredbo 15. sept. 1888, št. 18.848 pa za glavnega učitelja. Vsa ta avanziranja v službi si je Koprivnik priboril z vestnim in skrajno marljivim izpolnjevanjem svojih službenih dolžnosti ter posebno z neutrudljivim nadaljevanjem svojih študij. Vse njegovo življenje je sploh bilo neprestano šolanje samega sebe. Z neumorno pridnostjo si je nakopičil Janez Koprivnik zlasti v naravoslovnih in poljedelskih vedah toliko znanosti, da je prekašal v tem marsikaterega akademično izobraženega strokovnjaka. Poleg tega je bil dober metodik in dosegal tako na vadnici kakor pozneje na učiteljišču s svojimi učenci najboljše učne uspehe. 1887. l. je pomnožil Koprivnik svoje izpite še z izpitom za poučevanje slepcev in gluhonemih, ministrstvo za uk in bogočastje pa mu je večkrat poverilo naravoslovna podavanja v meščanskih kurzih na mariborskem učiteljišču. Sadove svojega neumornega znanstvenega delovanja je ustavil Janez Koprivnik v mnogobrojnih spisih. Že kot vadniški učitelj je objavil v „Popotniku“ lepo število manjših didaktičnih in metodiških razprav. Navedemo le: „Prve oznanovalke spomladi“ (v I. letniku „Pop.“ 1880. l.); „Naše zveri s posebnim ozirom na njihovo zimsko življenje“ (II. 1881.); „Čutila in kako naj se gojijo“ ter „Buča ali tikva“ in „Iz botanične pušice“ (IV. 1883.); „Črtice iz življenja živali: I. Smeh in jok živali, II. Iz življenja mravelj“ (V. 1884.); „Presmec ali cvetnonedeljska butara“ (VI. 1885.); „Polh“ (VII. 1886.); „Čmrlji“ in „Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli“ (X. 1889). Glavna dela njegovega spretnega peresa pa so „Gluhomutec“ („Pop.“ VIII. 1887.); „Čriček“ (X. 1889); „Prirodopisni pouk v enorazrednicah“, ki jo je spisal skupno z ravnateljem Schreinerjem („Pop.“ XI., XII., XV.) in „Šolski vrt“ („Pop.“ XIV. 1893), ki so izšla tudi v posebnem ponatisu; potem „Začetnica“ (skupno z G. Majcenom), „Grundzüge der Geologie“ (odobrena kot učna knjiga), „A. M. Slomšekove basni, prilike in povesti“ in „Umni vrtnar“

(izdala Družba sv. Mohorja). Najiminitnejše Koprivnikovo delo je bilo posvečeno onemu, kar je ljubil nad vse, njegovemu „Pohorju“. Smelo trdimo, da ga ni Slovenca, ki bi poznal to lepo slovensko gorovje tako temeljito, kakor ga je poznal pokojnik. Sam Pohore se je pečal vse svoje življenje s tem znamenitim delom slovenskega ozemlja; nobena stvar mu ni ostala skrita in vso svojo ljubezen ter bogato vedo o svoji ožji domovini je izlil Janez Koprivnik v obširno monografijo „Pohorje“, — za katero pa ni mogel dobiti založnika. Skoro s težavo so ubranili prijatelji blagemu pokojniku, da ni užaljen zaradi nehvaležnosti, uničil znamenitega svojega spisa. A nekaj mesecev pred smrtjo se je vendar izpolnila njegova srčna želja, njegovo „Pohorje“ je prevzel „Planinski Vestnik“, ki bo z objavo omenjene monografije gotovo mnogo pripomogel k spoznavanju lepe naše domovine. O vstrajni delavnosti pokojnika priča tudi to, da je še v zadnjem letniku „Popotnika“ priobčil tri zanimive narodopisne razprave. Janez Koprivnik se je oženil vdrugeč z Marijo Sernečevo, hčerko mariborskega odvetnika dr. Janka Serneca; kakor kot šolnik in kot gospodar je bil pokojnik tudi vzor očeta. Zapustil je dva sina, dr. Vojteha in še nepreskrbljenega Ivana ter hčerko Marico. Leta 1909. je stopil Koprivnik kot profesor sedmega činovnega razreda v zasluženi pokoj. Ob tej priliki mu je bil podeljen v priznanje njegovega izrednega delovanja kot šolnik in znanstvenik naslov šolskega svetnika. Le žal, da je užival tako malo časa počitek. Ostavil nas je prerano — blag spomin vrlemu šolniku, blag spomin rodoljubnemu Pohorcu, blag spomin odkritosrčnemu prijatelju, blag spomin vzornemu Slovencu!

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENE.

Z naše mladinske mize. Nekam hitro se množi danes naša mladinska literatura. Nekam hitro posebno, ko vlada na drugem knjižnem trgu precej suša. Znamenje je veselo, pa postali bomo pri prejemanju skeptični. Pred menoj jih je kopica novih spisov — in po par besed o njih.

Pravljice. — Tiskal in založil D. Hribar v Ljubljani. Cena 5 K. Prvo je, kar odbija — cena! Saj je res: oblika je lepa, slike so lepe, četudi se ne čuti človek pri njih posebno domačega, tisk je čeden, vezba je elegantna — ampak cena? Cena je pretirana za delo, ki je prevod in ponatis iz „Slovana“ l. 1912. — Vsebina je pravljicična in bi bila prav tako lahko domača, ker je mednarodna, za izraze pa prosimo drugič bolj za slovenske kakor hrvatske. Inteligentu, posebno takemu, ki je večš tudi hrvaščine, so umljivi; umljivi pa niso otroku. Sicer pa, če sem se zmotil, da bi bila knjiga namenjena „slovenski mladini“, kar ne stoji nikjer — pa: pardon! Škoda je bilo truda za oko.

Češke pravljice. I. Božena Němcová — J. Osojnik. Založil mariborski Sokol. Cena 1 K.

Teh šest pravljic je namenil M. S. menda v prvi vrsti svojemu naščaju, četudi trdi, da jih je priredil „slovenski mladini“. Pri nas so namreč razmere take, da se kupujejo mladinski spisi največ za šolarske knjižnice. Za té pa je jezik malo previsok, vsebina pa celo. Ljubljenska, ljubimec, ženin in nevesta so pojmi, ki so, četudi mladini nazunaj vsak dan pristopni, vendarle za njo več, kakor da bi se mogla v vsi svoji duši z njimi seznaniti. Vendar pa sem uvrstil knjigo v šolarsko knjižnico na višji stopnji, in po nji segajo rade zlasti deklice, ne vem pa, če bo vsak učitelj tako malo skrupulozen. Pa četudi ne s tega stališča, smo M. S.-u vendar hvaležni za lepo delo znane češke pisateljice. — Vez in oblika je elegantna in trdna.

Engelbert Gangl: Zbrani spisi za mladino. III. — Založilo „Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta“.

Trinajst jih je teh spisov, polni so veselja mladih let; hodijo z otroki po njih mladi, trnjevi poti; v maškare je šel v sanjah Poljančev Joško; sv. Miklavž je prišel k malim v vas . . . Taki so kosi iz življenja, prav iz življenja malih. Vmes pa so se zgnetle pravljice „Grajski hlapec“, „Kraljeva oporoka“, „Ljubezen do bolne matere“; našel je svoj prostor kos iz revnega človeškega življenja, da kliče srce: „Kriste, usmili se nas!“ pa se boste spet nasmejali z otroci vred, kako sta šegotala Tik in Tak rujavega hrošča, pa kako so bežali Tonček, Francek, Pepček in Barica pred strašno zverjo, pred — martinčkom.

Kolikor jih poznam jaz naše male, jim ostane Gangl tudi s III. zvez. svojih spisov ljub prijatelj in marsikateri časek svojega mladega življenja se bodo menili z njim.

Risbe — kolikor je izvernih — je napravil M. Gaspari izvečine v svojem prijetnem tonu, le ona na str. 63. se mu je strašno ponesrečila v vsakem oziru.

Andrej Rapé: Mladini. II. zv. — Založilo „Društvo za zgradbo Učit. konvikta“.

Rapé in Gangl; ta je lahek, pristrčen, živi sam med otroki, Rapé pa jih le gleda in jih — uči. In to je njegova glavna napaka. Brez te bi prav gotovo ne silil Nežice (v „Zapovej!“), naj moli tako strašno dolgo in tako premišljeno neotroško molitev, da izpreobrne Jezušček očeta, ki je lovski tat, drugega pa ne vemo o njem ničesar, kar bi vodilo do sklepa, da nima rad svoje žene in otroka. Brez te napake bi tudi ne pridigal: „Oh, kako bi bil človek šele lep, še bi mu bilo mogoče na zunanosti pokazati tisto lepoto, ki je v njegovi notranjosti . . .“, ne bi pisal o nesrečni smrti vedno veselega mizarja in spet bi se ne izgubljal v praznih naukih pri „Prvem vencu“. — Saj pozna otroke, zakaj jim pridiguje? Saj se tako hudomušno nasmehne prefriganosti, ki jo kaže Boštjanovčev France s svojim barantanjem za jagnje; lep je pri „Vstajenju“, izvrstno se mu je posrečila v „Zimskem jutru“, polne prav čednega humorja so „Ukane Matjaževega Groge“ — prosil pa bi ga, naj ne piše v knjigi, namenjeni mladini psokv. „Zlobudra“, „ti krota mala“ itd. si pač lahko prihrani.

Pri III. svojem zvezku naj bi Rapé izbiral.

Glede jezika kot nejezikoslovec samo tole izpišem: „mlačnogorak“, „otročjeljubko“, „Brada mu tuintam (!) pomiga...“ — govore pa naj svojo sodbo drugi.

Risb je v knjigi ednajst in I. Erbežnikove niso najslabše.

Spisi Mišjakovega Julčka. IV. — Zal. „Društvo za zgradbo Učit. konvikta“.

Mišjakov Julček postaja povečini z vsakim zvezkom bolj mladinski pisatelj: pristrčen, ljubeč, z otroki vesel, z otroki žalosten; z njimi ljubi, z njimi živi. Če ne verjamete, čitajte najprej: „Našo Minko na Gorenjskem“, ki je popolen, mamico ljubeč otrok, kakršen je — še tudi, če bi ga predstavil pisatelj brez pesmic gospodične Angele. — To sem vzel iz srede; pa po vrsti: „Zvesti pes“ je žalostna zgodba, ki gre tudi nam do srca. „Rómpom-pom“ je prav čedna, ampak poslušajte: „Glejte, tudi ljubemu Bogu je všeč, da se ljudje ne tožarijo za vsak prazen nič, ampak da potrpe lepo drug z drugim in se ljubijo med seboj. Gospod Jezus sam je rekel, preden je šel v trpljenje: „Ljubite se med seboj! Na tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci.“ Počemu neki pridige, ko je ljubezni in usmiljenja dovolj v Lojzku samem. — O „Stari pesmi“ in Boštjančku v nji pa sem že govoril, ko sem pisal o Slapšákovem „Dedek je pravil“. Tedaj sem rekel, da nam Boštjanček čisto ugaja, izpodtikal sem se nad nekim poglavjem in koncem. Da se je Boštjanček v tem oziru poboljšal, je njegova dobra plat in kakor je pesem stara, nam je povoljji po svoji obliki in vsebini. — „Gospodu Urbanu“ so dale snov risbe, določene menda za „Fliegende“; pa nič ne škoduje, obdelan je prav spretno s humorjem. Vsebina in slike rode smeh, pristrčen smeh, in to je njih namen, poleg neprisiljeno podane morale, da je „vroča kri kriva“. — Tudi v „Lahkovernem mlinarju Tomažu“ je šel Mišjakov Julček med humoriste ter prav dobro uporabil narodno smešnico. Samo, da je padel mestoma v svojo staro gostobesednost, četudi prav poredkoma, kar mu rad priznam. — „Mojca iz žabje luže“ je pa le neokusna reklama za abstinenco. Kadar še hoče Mišjakov Julček delati to reklamo, mu priporočamo vsaj za mladinsko knjigo primernejšo in bolj zmerno obliko. Le pustimo „hudiča“, ker propaganda s fanatizmom pri otrokih ni na mestu.

K zgornji opazki o jeziku pa povem Rapetu v tolažbo, da piše Mišjakov Julček tudi „sambogsigavedi“.

J. Ribičič: Vsem dobrim. — Založilo „Društvo za zgradbo Učit. konvikta“.

Takih mladinskih spisov kot je ta, pri Slovencih ni dosti; pa tudi Ribičičev menda ne. To je umetnik, ki ubira pot moderne in so mu predvsem glavni notranji vtiski. Na življenje zunaj in znotraj zre mirno, roka pa mu riše, kar je videl, v velikih potezah — včasih v prevelikih; tako da še znanjka potrebna poteza in je, kakor da je ostalo platno prazno. Takí skoki so zlasti pri „Grbavem Petru“, kjer so premalo ostro zarisani vzroki za njegove sklepe; če bi se pisatelj še bolj poglobil vanj, bi bil Peter popolnejši. Popolnejši bi bil tudi „Máte“ s svojo cigansko krvjo in dušo. Pa to so zadeve, ki si jih bo Ribičič še otrešel, ko mu postane roka gotovejša, oko še mirnejše — ker pisatelj je tiste sorte, ki se bo šele razvil, ker ima moč in voljo. Moč svoje pesniške duše je pokazal poleg Cistine pesmi posebno v „Grad — Srce“. Žal bi mi bilo, če bi ostalo to delce otrokom neumljivo, pa bojim se, da je previsoko. — Škoda bi bilo

— pa bo treba poskusiti, da se vzame to Ribičičevo delo za skupno čitanje, zakar je prav pripraven tu kakor v svojem „Kraljestvu čebel“.

Inicijale, vinjete in par ilustracij je lično napravil I. Erbežnik; škoda, da se ni spustil na „Grad — Srce“; zdi se mi, da bi bilo to hvaležno polje za njegovo fantazijo.

Na mestu bo, če izrečemo tu javno priznanje podjetnosti učiteljskih organizacij — saj to je vseeno, katera firma že ravno je — da si upajo v časih, ko so se postavila skoro vsa slovenska založništva na stališče zaprtja knjižnega trga, izdajati knjigo za knjigo po teh nizkih cenah (vez. à 1'50 K) ter se pri tem ne boje ne stroškov za opremo zunaj in znotraj. Vse knjižice so ilustrirane; prišlo je že tudi v navado, da se ne priobčujejo kar poljubne risbe, ki nimajo z vsebino stika — kar se je kdaj prej godilo —; še bolj hvalevredno pa je, da se uporablja za ta dela domače moči. M. Gaspari, Hinko Smrekar in Ivan Erbežnik so osebnosti, ki jih tu srečamo. Res osebnosti: ker vsak ima svoj svinčnik v roki. Pri izbiri teh treh je imelo založništvo dobro roko.

Toliko o organizacijah; slovenskim vzgojiteljem — staršem kot učiteljem — pa je sveta dolžnost, da podpirajo ta podjetja zaradi slovenske mladine!

Se nekaj:

Že leta in leta se čuje pri nas klic po ustanovitvi odseka za presojanje mladinskih spisov. Na XXIII. skupščini „Zaveze“ v Trstu je bil tudi sprejet za to predlog, formuliran v veliko v načrtu. In danes še ni odseka; klic po njem pa je tako glasen in potreba tako nujna!

Pav. Flerè.

NOVOSTI.

„**Branibor**“ slovenski mladini. Pod tem naslovom je izdal in založil „Branibor“ ličen trdo vezan koledarček z geslom: „Manj strašna noč je v črne zemlje krili, ko so pod svetlim solncem sužnji dnovi... Tiskala Narodna tiskarna. Cena 20 h. — Koledarček, ki je res vreden, da se ga priporoča naši mladini, ima v poučnem in zabavnem delu sledečo vsebino: Aleks. H.: „Mladini!“ Ant. Aškerc: „Mi vstajamo!“ Rasto P.: „Pesem o carstvu staroslavnem“. Simon Jenko: „Molitev“. N. n.: „Delo obrtnega in trgovskega naraščaja za narod“. Dragotin Dežman: „Proklete grablje“. Dr. P.: „Slovenci nekdanj — in zdaj“. Dr. Fran Ilešič: „Kaj naj čitamo?“ H.: „Naše obrambno delo“. Dr. P.: „Bodimo Sokoli!“ Dr. Br.: „Slovani“ in „Deset zapovedi za vsakega narodnega Slovenca!“

Spisi Mišjakovega Julčka. V. zvezek: Izgubljeni sin. — Lipetov panj. — Janko in Metka. — Zgodba o muciki in psičku. — O čudnem plesu. — O Krištanci, ki je na praznik sv. Marjete spravljala seno. S 13 slikami. V Ljubljani, 1912. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. — Cena 1 K 50 h. Več o knjigi še spregovorimo.

RAZGLED.

Pedagoški paberki.

—a— Živ pouk zemljepisja zahteva Fuchs v „Neue Bahnen“ in priporoča v ta namen, naj bi si učenci raznih krajin dopisovali in si vzajemno v pismih opisali svojo domovino in življenje v njej. Tudi naj bi učenci mnogo potovali, a država naj bi omogočila takšna potovanja.

—a— Kinematograf in mladina. V neki severno-ameriški državi so se pritoževali starši, da jim mladino kvari kinematograf. Vlada je zato ukazala, da se imajo revidirati filmi kinematografov. Pregledali so 290 filmov; od teh je predstavljalo 13,4% kradež, 13,1% umor, 13,4% pijanstvo, 8,2% nenravne scene, 7,2% vlome, 5,8% hudobno šalo, 3% samoubojstvo, in samo 2,3% filmov je bilo neškodljivih in pedagoško dopustnih.

Dokazano je, da se množijo očesne bolezni, katere provzročata tresenje slik v kinematografih. Zato so v Novem Jorku konfiscirali celo vrsto filmov, ki so bili očem posebno škodljivi.

Starši pri današnjem stanju stvari skoro ne morejo dovoliti otrokom poset kinematografov. Zdravnik jim priporoča, naj čuvajo oči svojih otrok, ki trpe, če otrok mnogokrat gleda tresoče se slike. Pedagog jih svari, naj ne dovolijo, da se jim kvarijo deca v moralnem oziru v kinematografih. Tudi ni dobro, če zanese otrok sleherni vinar v gledališče; lahakoumnost, goljufija, tatvina, to so prvi vzgojni sadovi kinematografov, potem pa sledijo še lepši.

—a— Sprememba državnega šolskega zakona. Naš državni šolski zakon je že starček, ima že 44 let. Operacija l. 1883. mu ni pridala novih sil, ampak prav narobe: vzela mu je ostanek one mlade prožnosti. Od tedaj starček boleha. Bo treba zdravnika. Odpraviti se mora iz njega centralistični duh, ki ne pripušča, da bi se razvila narodna šola. Odpraviti se mora iz njega nazadnjaštvo, s katerim ga je napolnila šolska novela: odpraviti se morajo šolske olajšave, povišati učiteljska naobrazba. Šola se mora postaviti popolnoma na laiško, interkonfesionalno podlago. Prodreti mora načelo, da je šola učitelj. Zato je potrebno, da se da učitelju najvišja naobrazba, da se razvije učitelj v markantno pedagoško osebnost, da je svoboden in oproščen špionaže. — Gre torej za pedagoško-didaktiško samoupravo učiteljstva.

Nekatere določbe državnega šolskega zakona bijejo vsaki elementarni pedagogiki v lice. 80 in 100 učencev za enega učitelja, določevanje učnega jezika v šoli, obseg šolskega okrožja itd., vse to so stvari, radi katerih nam je pred drugimi državami že malo tesno pri srcu.

Ker moramo nastopati složno in z določenim programom, bi bilo dobro, da se v posameznih okrajnih učiteljskih društvih stvar dodobra premožga. Zaveza bi morala potem formulirati želje slovenskega učiteljstva in jih priobčiti Zvezi slovanskih učiteljskih društev, katera boče storila skupno z drugimi organizacijami potrebne korake. Na delo torej, ker sedanje stanje ne sme ostati nespremenjeno!

—a— Čitanke v nevarnosti? Med nemškim učiteljstvom prevladuje vsak dan bolj struja onih, ki so uverjeni, da čitanka v šolah bolj škoduje kakor koristi. Pravijo, da učencu in učitelju preseda listati vedno po isti knjigi, čitati vedno iste članke, ki z ozirrom na svojo vsebino pač nikogar ne navdušujejo, ki so pisani prav čisto o pisateljih-začetnikih. Zahteva se, naj se nadomesti čitanke s pametnim listom, ki bi izhajal v določenih rokih in stal na višku umetniško-pedagoških rezultatov. Sicer pa si belijo refor-

matorji še vedno glavo, kaka bi naj bila končna uprava tega lista. Težav je mnogo in kdo ve, ali se bode dala praktična misel tudi v praktični obliki izvesti. Neki priznani nemški šolnik pa obratno zahteva eno samo čitanko, ki bi naj služila učencem od prvega do zadnjega šolskega leta. Svojemu spisu je postavil moto: Ich bin allein auf weiter Flur... Pustimo ga tamkaj pri miru in — samega.

— a— **Klasifikacija slaboumnih** je važna, da se more vsakega slaboumneža takoj pravilno vzgajati in poučevati. Goddard priporoča, naj se sprejme nekoliko spremenjena lestvica Bineta. Imeli bi potem deset stopenj inteligence: tri stopnje idiotije, tri stopnje imbecilnosti, tri stopnje debilnosti; na deseti stopnji najdemo normalnega otroka. Stopnje se določajo takole: idiot prve stopnje na nič ne reagira, idiot srednje stopnje ima nesigurne poznatke, idiot tretje stopnje spoznava hrano. — Imbecil najnižje stopnje posnema. Na srednji stopnji je imbecil enak triletnemu otroku, zna imenovati predmete in jih spozna po imenu. Na najvišji stopnji sliči imbecil petletnemu otroku; pomni in ponavlja tri števila, zna primerjati dve daljavi, dve težini pri razmeru 3 : 12 in zna definirati navadne predmete — seveda ne logiški. Pravi na pr., da pes laja, hiša je to, kjer stanujemo. — Debil najnižje stopnje je na višini sedemletnega otroka. Zna tvoriti stavke, primerjati daljavo premih črt in se zmoti pri razločku 1 - 3 mm na 1 dm, pri 15 nalogah o primerjanju daljav se zmoti 1 - 5krat, druge reši pravilno. Pri razvrstanju predmetov enake oblike in snovi, ali različne težine od 3, 6, 9, 12 g napravi 1 - 3 pogreške. Ne najde rime. Debil srednje stopnje je enak devetletnemu otroku. Zna odgovarjati na vprašanja kakor: Kaj delaš, če si utrujen? Kaj napraviš, če si napravil nepopravljiv greh? V minuti najde 1 - 4 rime. Štiri odstavke od osmih zna ponoviti; od 13 podob pamti 6-2. Pri razvrstanju predmetov različne težine napravi 4 pogreške. Če odstranimo predmet iz vrste in ga vprašamo, kateri manjka, napravi 2-5 pogreškov. Debil najvišje stopnje zna najti rime in odgovori skoro na vsa abstraktna vprašanja. Pamti pet stavkov, 7-2 podob od 12 in 6 števil. Pri primerjanju daljav napravi 0-2 pogreškov, a pri razvrstanju predmetov razne težine 7-4 pogreškov. — To je samo poskus za razredovanje slaboumnih. Po Goddardovih poskusih se da ta Binetova lestvica dobro vporabiti, ker se po njej določa inteligenca slaboumnih s skoro čudovito natančnostjo.

Šolska higijena.

— r— **Vzrok samomorov** vidi Gurlitt v tem, da se mladina ne priuči na težave življenja. Navajati bi se morala zgodaj skrbeti za samega sebe, potem bi tudi v boju laglje premagovala ovire.

— r— **Ehrlich-Hata 606.** „Przewodnik Zdrowia“ razpravlja o leku, ki sta ga izumila prof. Ehrlich in Japanec Hata. Ta preparat arzenika se uporablja proti sifili. Vendar se pa danes ne more še soditi o koristnosti ali škodljivosti tega sredstva. Navajajo se uspehi, zamolčijo neuspehi. Na noben način pa lečniki ne smejo hvaliti te iznajdbe in jo predstavljati mladini kot rešilko, h kateri se lahko zateče vsak, katerega je usoda kaznovala za lahkomiselnost in strast. Naj bode mladina vselej uverjena, da se je laglje čuvati te strašne bolezni, nego je lečiti bolni organizem. Vzgojevalec mora biti vselej propovednik spolne vzdržljivosti in čistosti.

Skrb za obrambo mladine.

— e— **Društvo za oskrbo gluhonemih v predšolski starosti** se je ustanovilo na Dunaju. Njega namen je ustanova otroških vrtec za gluhoneme otroke. Dokler ne bode dovolj sredstev za tak zavod, bode društvo podpiralo starše gluhonemih otrok materialno in jih navajalo, kako se imajo takšni otroci vzgajati. Tudi bode društvo imelo v evidenci

vse gluhone me otroke. Po pravilih društva morajo izmed sedmih članov predsedništva biti najmanj dva zdravnik in en učitelj gluhone mne.

—e— **Pameten zakon.** V Indianopolisu so sprejeli zakon, vsled katerega se otroci izpod 16 let stari ne smejo prikazati na ulici po 9. uri zvečer. Če se zateče otrok na ulici po tej uri, se kaznujejo starši.

—e— **Pribežališče za otroke pijancev** so ustanovili v Tramelanu v Švici, in sicer po principu rodbinskega sistema v skupinah. Sprejemajo se otroci pijancev in ostanejo v zavodu do 6. leta. Potem skrbijo za nje in jih vzgojujejo še do 20. leta.

—e— **Za postopače** se je začel zanimati abbè Rudinsky v Saint-Denis de la Chapelle (delavski del Pariza) in je zbral 12 takšnih ptičev. Začel je z njimi delati v delavnici, potem je najel izkušenega delavca, sam pa je skrbel za naročila. Počasi se je nabralo 100 dečkov v delavnicah. Sedaj se učijo v tem zavodu štiri leta pod vodstvom spretnega tehnika. Uveden je tudi risarski tečaj. Za učence slabega zdravja je Rudinsky ustanovil podružnico na deželi. Uspehi so krasni. Abbè Rudinsky je ohranil mnogo mladencev človeškemu društvu, ki bi se sicer iz postopačev polagoma razvili v razbojnike in apače.

—e— **Vzgoja mladih zločincev na Norveškem** se vrši v posebnem zavodu v Kristianiafjordu, kjer se nahajajo gojenci stari 12—18 let. Poleti se dečki ne poučujejo; tedaj delajo v vrtu in na polju; pozimi pa so po svoji naobrazbi razdeljeni na tri oddelke in se poučujejo v vseh elementarnih predmetih. Posebno se pri tem ozirajo na slaboumneže. Idealno so urejene telovadnice. Učilnice so krasno urejene, učnih sredstev je več kot dovolj. Vsak gojenec si mora izbrati rokodelstvo, katerega se potem dodobra nauči. Delavnice so zračne in higijeniški urejene. Vsak dan so gojenci eno uro prosti; tedaj se igrajo pri neznatnem nadzorstvu. Podivjanosti ni opaziti, z veliko ljubeznijo delajo gojenci v delavnicah in na polju. — Gojenci se rekrutirajo iz vseh slojev, večinoma so dedno obteženi. Vzgaja se mladina na ta način, da se skuša delovati na čustva z vso okolico: zgradba je zunaj in znotraj okrašena s cveticami, krajina je prekrasna. Uspehi zavoda so zadovoljivi. 8% gojencev, ki stopijo zopet v življenje, ne zapuša več pota pravičnosti.

Šolske in učiteljske vesti.

—1. **Kako kompetira organizovano učiteljstvo.** Učiteljstvo novobidžovskega okraja na Češkem je vzorno organizovano. Učitelji so si izbrali izmed sebe komisijo za oddajanje mest. Če je mesto razpisano, potem se javljajo kompetenti tej komisiji. Komisija označi učitelja, ki ima največ pravice do mesta, in ta potem vloži prošnjo pri okrajnem šolskem svetu. Tako dobra je disciplina, da že dve leti ni nihče kompetiral brez dovoljenja te komisije. — Tako je v tem okraju izginilo lazenje učiteljev okoli vplivnih privatnih oseb, kar nas tako ponižuje. Učitelji so postali neodvisni. Okrajni šolski nadzornik Kirschner podpira učiteljstvo v tem stremljenju z vso svojo avtoriteto. Tako je dosegla organizacija, verna in trdna, osvoboditev učiteljev iz težkega jarma. Priporočamo takšno postopanje kar najtopleje okrajnim učit. društvom. Volite komisije za oddajanje mest!

—1. **Nova naloga učiteljskih društev** je po „Neue Bahnen“ razširjanje prosvete med neukim ljudstvom. Učiteljstvo ne sme zavzemati stališča buržoazije, ki pravi, da je znanje privilegij odličnih slojev, prostemu ljudstvu pa odkazuje samo vero.

—1. **Zveza Slovanskih učiteljskih društev** pripravlja spomenico o zatiranju naprednega učiteljstva na Kranjskem in jo bode v zvezi z nemškimi Lehrerbundom predložila merodajnim činiteljem. Zveza bo zborovala letos v Ljubljani s sledečim dnevnim redom: 1. Potrebne spremembe državnega šolskega zakonika. 2. Svoboda vesti in občanska svoboda učiteljstva. 3. Slika slovenskega šolstva. — Zveza se posvetuje često vzajemno z

nemškimi učiteljskimi zastopniki, tako da moremo smatrati organizacijo vsega naprednega avstrijskega učiteljstva kot dognano stvar.

—1. **Naučna potovanja ruskih učiteljev leta 1913.** Društvo za razširjenje tehničnega znanja organizira tudi za leto 1913 naučna potovanja ruskih učiteljev v inozemstvo. 3 skupine potujejo na Nemško, 2 v Švico, 1 na Norveško, 1 v Italijo, 2 v Pariz, 1 v London, 1 na Nemško, Dansko in Švedsko, 1 v Japan. Potovanja trajajo najmanj 22 dni, največ (v Japan) 2 meseca. Stroški iznašajo najmanj 60 rubljev, največ (Japan) 350 rubljev. Omeniti moramo, da učitelji ne plačajo celega zneska, ampak imajo popust. Sicer pa potujejo učitelji na državne in upravne troške. Tako jim je mogoče videti vsako leto lep del sveta in si razširiti svoje obzorje. Če pomislimo, kaj to pomeni za učitelja, ki živi v gluhi stepi daleč od kulturnih središč, potem spoznamo veliko blagodat teh ekskurzij in želimo samo, da bi takšna potovanja bila mogoča tudi slovenskim učiteljem.

—1.— **Četrti razredi meščanskih šol.** Kakor pišejo češki listi, četrti razredi meščanskih šol niso izpolnili v nje stavljenih nad in samo životarijo. Učitelji so preobloženi z delom, za slabo remuneracijo morajo kvariti svoje zdravje; občine so nezadovoljne, ker je mnogo stroškov; absolventi nimajo onih koristi, kakor se je obljubljalo, ker v kadetnicah ne marajo zanje itd. Da bi ti razredi v resnici koristili, morali bi se preurediti in bi se morale učne osnove v praktičnem smislu preurediti; četrti razred naj bi služil obrti in poljedelstvu in se ne bi smel nič ozirati na srednje šolstvo. Tako bi bila meščanska šola v resnici višja ljudska šola, ki bi skrbela za naobrazbo najširših ljudskih slojev. Ta zavod bi z ozirom na svojo veliko korist ne bil predrag.

—1.— **Istrsko šolstvo** boluje na rak-rani, katera bode imela za naš hrvaško-slovenski narod še težke posledice. Šestletna šola stoji na papirju. Vsled nejasnih in preblagih zakonskih določil otroci v resnici jedva pet ali celo samo štiri leta pohajajo ljudsko šolo. Nadaljevalna šola nič ne šteje, ker se malokje drži redno, a navadno otroci pohajajo to šolo tako neredno, da pridejo jedva štiri- ali petkrat na leto v to šolo. Dva-najstletne deklice gredo v mesta služiti, dečki pa na morje ali drugam. — Tako se ne more izkoreniti analfabetizem v Istri, ker absolventi ljudske šole postajajo v nekaterih letih zopet analfabeti, ki znajo podpisati jedva svoje ime.

Zato pa vidimo nekaj čudnega v Istri. Skoro vse službe v Istri, za katere zadostuje dobra ljudskošolska naobrazba (sluge pri uradih, biriči, policaji, žandarmi, finančni stražniki itd), oddajajo se, odnosno se morajo oddati tujcem, katerih je v deželi vedno več. Še hujše je to, da mnogo dijakov vsled slabe priprave ne more uspevati po srednjih šolah. V teh razmerah cvete nemškutarstvo.

Ako se hočejo istrski poslanci upreti germanizaciji Istre, naj skrbijo zato, da postane šola osemletna, ali pa naj vsaj sestavijo zakon, da mora vsako dete brez izjeme najmanj šest let hoditi v ljudsko šolo in dve leti redno v ponavljalnico.

O pogozdovanju. Descombes zahteva v Revue politique et parlamentaire od učiteljstva, naj pomaga pogozdovati Francijo. Treba še pogozditi 4 mil. ha, torej dve tretjini neplodne zemlje, da se doseže ravnovesje med uvozom in izvozom lesa. Če bi se naj to zgodilo v 20 letih, bi se moralo pogozditi vsako leto 200.000 ha. Sedaj se pa pogozduje samo 10.000 ha na leto. Revue se nada, da bode tudi tukaj šola pomagala. — Kakor je videti, si ljudje obljubujejo prav mnogo od šole in niti ne vprašajo, ali res more vse to šola tudi izpolnjevati. Dokler bodo učitelji primorani tudi izven šole iskati dela, da se prežive, tako dolgo pač take nade nimajo prav nobene realne podlage. — Inače pa bi se dala stvar izvesti. Gozd znači v narodnem gospodarstvu toliko, da bi bil že skrajni čas, da ljudstvo pravilno oceni pomen gozdov. To pa je mogoče le potom sistematičnega pouka. Kako nespametno se ravna s šumo, tega ni treba učiteljem dokazovati. Zato bi ravno učiteljstvo moralo skrbeti, da se začno gozdi racionalno izkoriščevati

in množiti mesto krčiti. Rajni šolski svetnik Koprivnik je v pripravnici vedno temeljito razpravljal o koristi gozdov. Njegovi učenci morajo biti za stvar zavzeti. — Beseda v ljudski šoli ostane le beseda. Treba podpreti besedo z dejanjem. V vsakem mestecu, v vsaki vasi je mnogo otrok, ki se brez posla stikajo, če ni pouka. Ko bi učitelj te otroke zbral in navajal k delu, potem bi dosegel dvoje: onemogočil bi propadanje otrok, a na drugi strani bi vzgojil delavne, nesebične značaje. Blizu vasi je dovolj golih občinskih prostorov. Ko bi te pogozdoval z otroki ali pa privatna posestva, obenem tolmačil otrokom korist gozdov, potem bi kmalu ljudstvo cenilo gozd. Trstenjak je ustvaril v Kostanjevici s svojimi otroci lep park. V mnogih krajih bi se dalo to izvesti. — Ali ponavljam še enkrat, od šole se zahteva mnogo, a učitelji gladujejo in morajo prosti čas uporabljati časih za delo, ki nas samo ponižuje. Naj merodajni faktorji rešijo učitelje skrbi za vsakdanji kruh, potem bode učiteljstvo živeło samo humanitarnim ciljem. —r—

—r. **Učiteljstvo in vojaštvo.** Ruski učitelji bodo morali odslej služiti dve leti pri armadi. Vlada je predlagala samo eno leto, duma pa je pridala še eno leto. Uvedba dvolotne vojaške službe pa ni bila pametna, ker na Ruskem sploh primanjkuje učiteljev, in je torej odvzemanje učiteljev šolam le na kvar. Za letos je bilo treba 22.448 učiteljev, kandidatov pa je bilo samo 17.465, torej ostane 5000 šol brez učiteljev. Lani je bilo pri vojakih 3074 učiteljev, sedaj jih bode dvakrat toliko. Tako se bode pomnožilo samo število vakantnih mest. Duma je slišala od nekoč, da je nemški učitelj premagal Francoze. Sedaj si pa obeta od svojih učiteljev tudi v vojnem oziru preveč, ker je očitvidno razumela omenjeno trditev na svoj način.

Iz dežele svobode. V tekovski župi na Ogrskem napreduje kultura. Pred desetimi leti je bilo v tej stolici 98 slovaških šol, danes so samo — 3. — To je radostno priobčilo okrajni šolski nadzornik administrativnemu odboru stolic . . . Zares, na Ogrskem so za vse narodnosti posteljice mehko postlane. Altroče Albanci in Kucovlahi!

Inostransko šolstvo.

—i— **Nadzorstvo ljudskih šol na Ruskem.** L. 1912. je bilo ustanovljenih na Ruskem 83 novih mest nadzornikov ljudskih šol. V tem je videti veliko skrb centralnih uradov za učiteljski pokret. Sicer se pa ruski učitelji ne pritožujejo zoper svoje nadzornike.

—i— **Društvo za reformo verskega pouka** se je ustanovilo v Jeni. Rešiti hoč šole cerkvenega vpliva in v ta namen združiti učiteljstvo elementarnih, srednjih in visokih šolah.

—i— **Voziti se po smučeh** uči mladino draždanskih ljudskih šol učitelj Vieweg. Vodi učence na Krušne gore. Zadnja ekskurzija je trajala 6 dni.

—i— **Tragika ruskih učiteljic.** Ruski učitelji tudi v počitnicah ne smejo zapuščati brez uradnega dovoljenja svojega mesta. V Ščadrinu je srečal inspektor ljudskih šol na cesti vaško učiteljico, gospo Orlovo, ki je porabila dva praznika v to, da je obiskala svoje starše v mestu. Ker učiteljica ni imela za to dovoljenja, napadel je nadzornik učiteljico kar na cesti pred vsemi ljudmi s surovimi besedami, kričal je nad njo in jo opsoval. Starši so prosili hčer, naj se vrne na svoje mesto. Ko je prišla učiteljica v svojo vas, se je ustrelila. (Škola i Žizn)

—i— **Trideset let službe** sme imeti na Ruskem učitelj, potem pa mora v pokoj. Sedaj so začeli ta zakon povsod strogo izvrševati. Ne bi imeli za to početje reakcije graje, ko bi bilo na Ruskem dosti ali preveč učiteljev. Tako pa se mora takšna brezmišelnost najostreje obsojati; še krepki ljudje morajo zapustiti svojo službo, a na stotine in tisoče razredov nima učiteljev. In ti učitelji večkrat nimajo niti pravice do penzije! Slovani imamo pač poseben dar za napredek!

Prosvetna kronika.

—b— „**Naše sestrične**“. Velika knjigarna Page v Bostonu izdaja vrsto knjižic, ki imajo namen seznaniti ameriške deklice s tujimi kraji, s tujimi narodi in njih šegami in navadami. V obliki pripovedi, čije glavni junak ali prva junakinja je majhen deček ali deklica dotičnega naroda, se nuja čitateljicam vse, kar bi naj vedele iz preteklosti in sedanjosti onega ljudstva. Knjige se imenujejo „Naša mala . . . sestrična“. Tako so izšle pripovedke „Our little Alaskan Cousin“, „Our little Arabian Cousin“, „Our little French Cousin“, „Our little Scotch Cousin“. Knjigo „Our little Bohemian Cousin“ — „Naša mala češka sestrična“ je napisala Clara Vostrovský-Winlow, torej rojena Čehinja. Osnova je sicer zelo priprosta, ali knjiga je vendar zelo zanimiva, in nič bi ne škodilo, ko bi slovensko dete vedelo o Čehih toliko, kolikor bodo vedeli o njih ameriški otroci. Čehi to knjigo zelo hvalijo, bilo bi dobro, ko bi jo kdo prevedel na slovenski jezik. Ista pisateljica pripravlja knjigi „Our little Bulgarian Cousin“ in „Our little Servian Cousin“.

—b— **Poljska žena**. V Urbanovu na Poznanjskem se je vršil nedavno shod poljskih žen, ki je sprejel sledešo resolucijo:

„Pred licem samega Boga, mi poljske žene vseh stanov in vseh slojev, zbrane v Urbanovu dne 24. listopada 1912 vsled namere nas spraviti ob dedščino naših očetov: nas izgnati iz naših posestev, cerkev in hiš, proglašamo iz globin naše duše v tem važnem momentu:

1. da smatramo zemljo, ki so nam jo zapustili očetje, ali katero nam je pridobila naša lastna pridnost, za last celega naroda, za sveto relikvijo, ki je nam ne sme nihče vzeti;

2. da se bomo trudile, odkupiti zemljo iz tujih rok;

3. da ne bomo prostovoljno izročale naše zemlje tuji roki, da bomo stale na straži pred našimi cerkvami in da se ne bomo dale radovoljno vreči čez naše pragove;

4. da ne bomo zapustile naše domovine, četudi bi nas nasilno razlastili, ampak si zgradimo nov dom, a na očete, može, brate in sinove bomo vplivale v istem duhu;

5. da bomo vzgajale naše otroke v pravem narodnem duhu, da jih bomo izročale samo narodni oskrbi, in da jih do končane srednje šole ne bomo pustili v tujino;

6. da bomo pomagale nezavednim ali z delom preobloženim staršem naučiti otroke poljski;

7. da bomo vedno govorile poljski in čuvala čistost materinščine;

8. da bomo vztrajno in požrtvovalno delale za narodno stvar in se bomo v ta namen združevale;

9. da bomo vselej in povsod čuvala narodno čast;

10. da se bomo čuvala razsipnosti in luksusa, in da bomo vse žrtvovala samo za narod;

11. da bomo svoje imetje vlagale v narodnih podvzetjih in se zanimala za domačo obrt;

12. da se bomo natanko držali gesla „Svoji k svojim“;

13. da bomo nabirale za narodni sklad;

14. da bomo smatrale širjenje bratstva in sloge vseh stanov kot najsvetejšo dolžnost in poslanstvo poljske žene.“

Lep dokument, posebno če se primerja z nemško sirovostjo, ki hoče v začetku XX. stoletja nasilno pregnati Poljake z rodne grude.

Slovenskim ženam pa priporočamo, naj širijo in usvajajo širom domovine program poljskih žen.

—b— **Shod o ženski naobrazbi** se je vršil pod predsedništvom grofa I. I. Tolstega v peterburški Mestni Dumi dne 26. decembra 1912 (8. jan. 1913). Govorilo se je „o potrebi skupnega pouka v višjih šolah“, „o spremembi psihologije žene v 19. stoletju z

ozirom na spremembo njene izobrazbe“, „o negativnih pojavih v izvenšolskem življenju“. Nadalje so se v različnih sekcijah obravnavale sledeče teme: v sekciji za višjo naobrazbo: „Grški, rimski in novejši humanisti o ženi in njeni naobrazbi“, „O pedagoški naobrazbi žene“, „O potrebi občeobrazovalnega tečaja pri višjih ženskih kurzih“; v sekciji za srednjo šolo so govorili o potrebi izpitov, o svobodi pouka, o razredovanju, o ženski naobrazbi na Angleškem in v Ameriki, o selski dekliški gimnaziji „Zorka“; v sekciji za nižje šolstvo so obravnavali položaj selske učiteljice, o znanstveni pripravi učiteljic, o pomožnih šolah, o peterburških šolah, o higijeni v šoli; v umetniški sekciji so razpravljali o pomenu umetnosti za otroka, o ilustrativnem risanju, o značenju muzike v življenju in v vzgoji. S shodom je bila združena tudi uspela razstava. Kakor je videti, ima rusko šolstvo pri vsej vladni temi tudi mnogo svetlih strani.

Razne vesti.

—I. **Razmerje med morjem in kopnim.** Prof. H. Wagner je v „Petermanns Mitt. 1912“ obravnaval razmerje med vodo in suho zemljo in prišel k zaključku, da zavzema kopno na severni polutki 100·5 mil. km² ali 39·41%, vodovje pa 154·5 mil. km² ali 60·59%; na južni polutki je kopnega 48·5 mil. km² ali 19·2%, vode 206·5 mil. km² ali 80·98%. Kopno zavzema na vsej zemlji 149 mil. km² ali 29·22%, vodovje 361 mil. km² ali 70·78%. Kopno in vodovje torej stojita v razmerju 1 : 2·42.

—I. **Dohodki v Avstriji.** Finančno ministrstvo je obelodanilo rezultat dohodninskega davka za leto 1910. Od 28,321.088 prebivalcev naše državne polovice je plačalo dohodarino samo 1,304.755, t. j. 4·62%. Samo 37 oseb je pridobivalo na leto čez 1 mil. kron, 1483 oseb čez 100.000. Od 1200 K do 2000 K je imelo 725.541 oseb in od 2000 K do 4000 K 376.546 oseb. To je zopet sijajen dokaz, kako revno je ljudstvo v Avstriji. In vendar zahtevajo vedno nove tisoče milijonov za nove kanone in ladje!

—I. **Najboljši šport za žene.** Prof. Dudley harvardske univerze v Bostonu je govoril v nekem društvu o športu žene. „Vse oblike športa so samo priložnost za koketerijo in flirt, ki pa sta zvezana z velikimi stroški in potratu časa. Razumaj in v resnici higijenični šport — to je delo. Najbolj ojača mišice in onemogočuje debelost hoja po stopnicah. Najbolj jača prsa in hrbenico klečanje in umivanje tal. Metenje in nosenje polnih vrčev povzročuje elastičnost ramen. Ena ura pranja koristi v higijeničnem oziru toliko, kakor cel teden igre tenisa.“

—o. **Islam.** Pri sedanjih razmerah je zanimivo vedeti, kako je razširjen islam. K islamu se prišteva v Aziji 158,142.730 duš, v Evropi 12,925.000, v Afriki 51,045.000, v Ameriki 56.600, v Avstraliji 18.000. — Na posamezne države spada sledeče število vernikov: Srednja Indija 15,000.000, Kitajsko 23,000.000, Azijska Turčija 11,140.000, Perzija 8,900.000, Afganistan 4,380.000, Arabija 3,500.000, Siam 1,000.000, Rusija 8,400.000, Turčija 3,300.000, Bolgarska 600.000, Bosna in Hercegovina 500.000, Grška 60.000, Romunska 50.000, Srbska 15.000, francoske kolonije 16,500.000, Egipt in Sudan 8,500.000, Maroko 7,800.000, angleške kolonije 7,900.000, nemške kolonije 8,500.000, Kongo 7,000.000, Habeš 800.000 in Liberia 45.000.

—I. **Krasno igrališče in drsališče** je daroval v Bonnu tamkajšnji klub drsalcev mestu pod pogojem, da se ohrani za vse čase ali pa zameni z drugim igrališčem. Igrališče je vredno 800.000 M. Mesto je pogoje sprejelo in tako bode v Bonnu mladina imela vedno pripravno mesto za svoje igre.

—I. † **Karol Salva.** V Clevelandu v Ameriki je umrl Karol Salva, nekdanji slovaški učitelj. Radi svoje narodnosti je moral iz službe. Nekaj časa je sodeloval pri slov. učit. listu „Dom a Škola“ in izdajal knjige in brošure. Pozneje se je preselil v Ameriko, kjer se je začel baviti z evang. teologijo; preстал je župniški izpit in sedaj že dve leti deloval kot župnik v Clevelandu. Salvovo ime ostane Slovakom sveto.

—1. † **Fran Tilšer.** Umrl je dne 5. februarja 1913 profesor praške tehnike, Fran Tilšer. Bil je svoje dni tudi deželni in državni poslanec. Zanimivo je to, da je l. 1883. bil edini Čeh, ki se je upal govoriti proti zloglasni šolski noveli in proti njej glasovati. Bil je velik prijatelj učiteljstva.

—1. **Učiteljski dom v Berlinu** je lep spomenik učiteljske organizacije. Stoji blizu Aleksandrovega trga, v najživahnem delu mesta, blizu cesarskega dvorca. Ta krasna palača zavzema 3300 m²; samo tlo je stalo 1,479 500 M., stavba pa 4 mil. M. Zgradba odgovarja estetskim, ali tudi praktičnim zahtevam. V prizemlju so trgovine, v petih nadstropjih pa pisarne veletrgovin. Srednji del zgradbe ima spodaj restavracijo za 500 oseb, v prvem nadstropju dve manjše sobane, v drugem nadstropju pa veliko dvorano z galerijami, kjer more zborovati 1800 oseb. 900 žarnic razsvetljuje to krasoto. V drugih nadstropjih so prostori za klube in društva, in so vedno oddani. Tretji del stavbe stoji v mirni ulici in je torej pripraven za privatna stanovanja. Hoteli so urediti v tem delu hotel, a opustili so to namero in priredili samo 23 spalnic za učitelje, ki pridejo v Berlin. V tem delu ima svoje prostore vsenemško učiteljsko društvo, ki šteje 128.000 članov. Tu je velika čitalnica in knjižnica, ki ima sedaj 66 000 zvezkov. Dom ima 2 dvorišči, nekoliko stopnic in 10 dvigalnikov (liftov). Vsi prostori so polni elegancie in ukusa. V prostoru je 60 obločnic in 2700 žarnic. Restavrater plača 126.000 M. na leto najemnine in se hvali z dobrim poslom. Takšen dom si je postavilo nemško učiteljstvo.

—1. **Zaslepljenost.** Rusko ministrstvo narodne prosvete ni hotelo sprejeti dar poljskega rodoljuba Mejeta, ki je žrtvoval 250.000 rubljev za elementarne obrtne šole v Varšavi pod pogojem, da se poučuje tudi poljski. (Škola i žizn.).

—1. **Gluhonemnica v Lincu** je slavila decembra 1912 stoletnico svojega obstanka. Zavod je zaseben in ima pravo javnosti. Učitelje plača dežela. Najpreje je bila ta gluhonemnica eksternat, potem mešan zavod, zdaj pa je že 20 let internat. Ob priliki slavnosti je bila uprizorjeno razstava ročnih del vseh gojencev.

Mala poročila.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v terminu meseca aprila se prično pri e. kr. izpraševalni komisiji in sicer v Ljubljani v petek dne 4. aprila, v Mariboru dne 28. aprila ob 8. uri zjutraj na učiteljsku v Ljubljani odnosno v Mariboru.

Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do dne 31. marca odnosno 24. aprila v rokah dotične izpraševalne komisije.

K. Wider: Moje prvo berilo. Na mnogobrojna vprašanja glede izdaje tega abecednika poročamo posebno šolskim vodstvom na Štajerskem, ki prično po Veliki noči novo šolsko leto, da se „Moje prvo berilo“ že tiska in bo do Velike noči dotiskano. Vpeljati se more torej že letos po Štajerskem. Pripomnimo, da bo knjiga mnogo lepša, kakor v prvi izdaji, posebno papir bo krepkejši in barvotiski lepši in živahnější. — Kdor izmed šolskih voditeljev namerava vpeljati ta abecednik v svojo šolo, naj se obrne z dopisnico na Učiteljsko tiskarno v Ljubljani, ki mu pošlje en izvod te knjige na vpogled brezplačno takoj, ko bo dotiskana. Upamo, da se ta lepa knjiga kmalu udomači po vseh slovenskih šolah.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“. Odbor naznanja: V tekočem letu so umrli: Nadučiteljeva vdova Josipina Žagerjeva dne 23. januarja, gimnazijski učitelj Franc Mischkonigg dne 15. februarja, nadučitelj Josip Fischer dne 23. februarja. Za ta 109.—111. smrtni slučaj je plačati tekom enega meseca 6 K. — Leta 1912. je umrlo 10 članov, torej je bilo plačati doneske za 99.—108. smrtni slučaj, kar je znašalo z upravnim in rezervnim doneskom 23 K.